

A penes si se'n parla

Les locucions adverbials *a penes* i *amb prou feines*, de significat equivalent, són algunes vegades usades amb el reforç de la conjunció condicional *si*. Amb el mateix valor que *A penes se'n parla* es diu també *A penes si se'n parla*, i, anàlogament, al costat de *Amb prou feines s'hi acosta un cop l'any* hi ha qui diu *Amb prou feines si s'hi acosta un cop l'any*. El fet que aquest reforç de la conjunció *si* no sembla que sigui en cap cas necessari i que, de fet, l'expressió més usual en prescindeixi, fa que hi hagi qui dubta de la seva bondat, i àdhuc qui el rebutja categòricament. ¿D'on surt, aquest *si* després de *a penes* i *amb prou feines*?, ens pregunta, anant directe al gra, un lector.

Fa de mal dir, és clar, d'on surt aquest *si* que trobem algun cop després de *a penes* i *amb prou feines*, però nosaltres ens hi mirariem molt abans de condemnar-lo. És possible, certament, que vingui del francès, en què trobem construccions paral·leles molt freqüents: "*Si est parfois amené par (c'est) à peine; (c'est) au plus; (c'est) tout au plus; (c'est) tout juste*", diu el cèlebre preceptista Grevisse (*Le bon usage*), amb exemples com: "*A peine si tu la sentiras o Tout juste s'il accepte de la laisser entrer chez lui*", que podríem traduir al català gairebé literalment. Però, en principi, res no ens assegura que aquest ús de la conjunció *si*, que trobem en tantes frases exclamatives, ponderatives, etc., com *Si no m'ha dit res; Si que corre!*, etc., en què, de fet, també es podria suprimir, sigui un calc del francès en lloc de correspondre a un fenomen comú a totes dues llengües, com tants d'altres que podríem esmentar.

Com deïem fa molt pocs dies (16.IV), amb el mateix valor que *a penes* i *amb prou feines* es pot usar també, anàlogament, com hem vist, al francès, *tot just*. I en els textos d'un escriptor tan rigorós com J.V. Foix trobem sovint *tot just* amb el reforç de la conjunció *si*: "...*seien com si les amaguessin, i tot just si els sentia respirar* (*Obres completes*, II, pàg. 176); *De tant d'estels com es punyien en les ciutats més sobiranes, tot just si només els interessa el nom de l'estrella d'en Ferris* (*Op. cit.*, pàg. 179); etc. Quant a exemples de *si* reforçant *a penes* o *amb prou feines*, tenim anotat el següent de Salvador Espriu (pròleg a la segona edició de *Primera història d'Esther*), però és segur que en trobaríem més: *A penes si em cal advertir, em sembla que és del tot accidental*.

Albert Jané